

Kuzeye yolculuk

Trans Sibirya Ekspres, Novosibirsk ve Baykal Gölü... Buza dönüşmüş zeminde yürümek, bembeyaz ufka bakmak ve yaşamının tadını çıkarmak için derin bir nefes alıyoruz.

Yazı: **Zeynep İyigün** Fotoğraf: **Cevahir Buğu**

Aylar öncesinden planlanmış bir seyahatin ilk adımını atarak İstanbul'dan, Rusya'nın en büyük üçüncü şehri Novosibirsk'e uçuyorum. Hep hayalini kurduğum Trans Sibirya Ekspresi'nde 30 saat boyunca 1849 km yol gidecek ve donmuş Baykal Gölü üzerinde yürüyeceğim.

Şehirle yüzleştiğim anda havadaki değişim kendini gösteriyor. O meşhur Sibirya soğuklarını iliklerimde hissediyorum. Yarım saatlik otobüs yolculuğu sonunda kendimi şehrin büyük meydanlarının birinde, Novosibirsk tren garının önünde buluyorum. İlk iş, önceden ayırttığım biletlerimi almak. İngilizce bilmenin yeterli olmadığı bir yer burası. Vücut diliyle anlaşmaya çalışmak sanıyorum daha faydalı. Şehir tatmak için birkaç saatim var ve en güzel yol, yürümek. Devasa Lenin heykelinin bulunduğu Lenin meydanına doğru ilerliyorum. Rusya'daki en büyük opera binasının tam önünde Sovyet zamanından beri tüm heybetiyle şehri izliyor. Her Rus şehrinde olduğu gibi burada da Büyük Vatanseverlik Savaşı'nda ülke topraklarını savunan kahramanların heykelleri var.

Şehrin ana caddesi Krasniy Prospect'in bir yanında bu güneşsiz iklimin ender parklarından biri olan Pervomaisky Skver yer alıyor. Obi nehri soğuk soğuk akmaya devam ediyor. Şehrin denizi gibi davranan nehir, beyazın büyüleyici cazibesini yansıtıyor. Güneş kendini inatla gösterse bile, soğukla başa çıkamıyor burada.

3650 km uzunluğuyla Asya'nın en büyük nehirlerinden birinin kenarında karlara bata çıka yürüyorum. Yolun sonunda bir eğlence parkı çıkıyor karşıma; meşhur dizi karakterlerinin buzdan yapılmış heykelleri göz kamaştırıyor. Derken havanın kararmaya başladığını fark ediyorum ve saatler sürecek tren yolculuğuna hazırlık yapmak üzere kendimi bir süpermarkete atıyorum.

YOLCULUK BAŞLIYOR

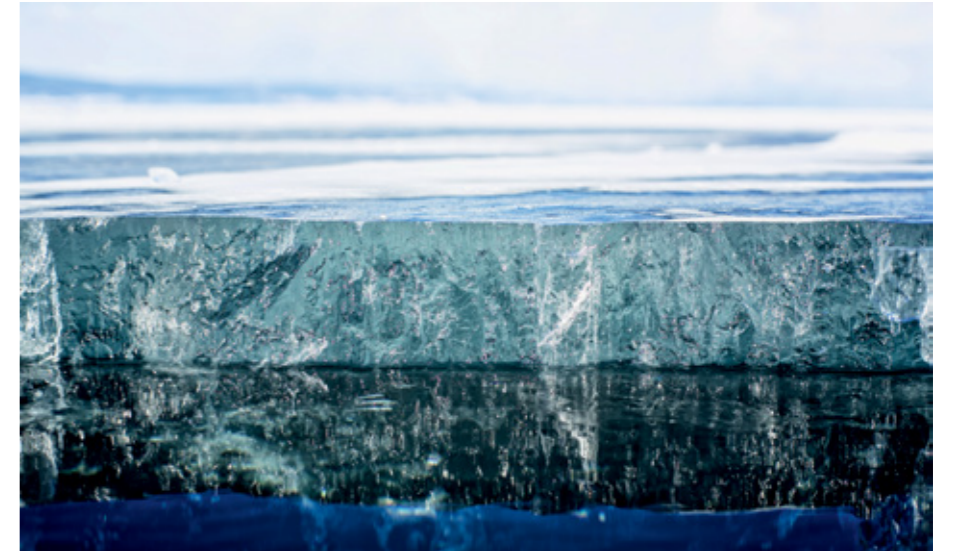
Bu hikâyenin başkahramanı, tren. Kırmızıya bürünmüş ışıltılı tren, üstünde geçmiştin ağırlığını taşıyor. Filmlerden görmeye alışık olduğum Rus kondüktörler resmi üniformalarıyla kapılarının önünde yolcuları bekliyor. Ellerinde bavullarla genci, yaşlısı, çocuklusu treni doldurmaya başlıyor.

Yaklaşık 20 vagonun oluşan tren birkaç bölüme ayrılıyor. Rahatınıza düşkünseniz; size özel gardırop, klima, tuvalet-duş ve küçük bir masanın yer aldığı kompartımanları tercih edebilirsiniz. Ama benim gibi, dünyanın bambaşka yüzleriyle tanışmak isterseniz ince uzun bir yatakhaneyi andıran altı kişilik ranzalı bölmelerden oluşan vagonları seçebilirsiniz.

Saatler sürecek yolculuğa gece geç vakitte başladığım ve bütün gün şehri turladığım için yatağımı hazırlıyor ve uyumak istiyorum. Öyle bir uykuya geçiş ki, kulağımda trenin sesi, camda soğuşun

KARŞI SAYFADA: Khuzir köyü kıyısında Baykal Gölü.
BU SAYFADA ÜSTTEN SAAT YÖNÜNDE: Sibirya kurtları; Kirilmalar sonucu oluşan buz detayı; Pervomaisky Skver parkında bir kadın.

yarattığı buğu ve loş bir ışık... Arada bir uyanıp dışarıyı izliyorum; karlar altında kalmış ülkenin demir yolunu takip eden küçük köylerinden geçiyoruz birer birer. Bazısı gür ormanların ardına saklanmış, bazıları muhtemelen 100'ü geçmeyecek nüfusuyla dünyadan uzak bir komün hayatı sürüyor. Tren gecenin peşinden koşmaya devam ederken sohbetler kısık bir şekilde sürüyor. Uykusu kaçanlar yolculuğu çay-çekirdek ya da votka eşliğinde manzaranın keyfini çıkararak geçiriyor.

Yanınıza alacağınız kitap da önemli bu seyahatte. Benim tercihim Paulo Coelho'nun *Elişi* olmuştu. Ben Trans Sibirya Ekspres'in yalnızca bir bölümünü tecrübe ederken, 9288 km'lik yolun tamamını kat eden Coelho'nun seyahati daha ilk duraktan manevi bir arayışa dönüşüyor: "Sevdiklerimizi asla kaybetmeyiz. Onlar bizimledir, hep hayatımızdadırlar, sadece başka

odalardayız. Öndeki vagona kimler var göremiyorum... ama ne önemi var; sonuçta onlar oradalar."

Sabah olduğunda vagonlar arasında dolaşmak ve her vagonun birbirine benzediğini görmek zihinde bambaşka çağrışımlar yaratıyor. Sanki hayat hep buymuş da biz dışarıda farklı hedefler peşinde koşarak benliğimizi unutmuşuz. Sanki biz hep burada, her ulustan insanla birlikte yaşıyormuşuz ama bedenlerimiz dünyanın başka yerlerine dağıtılmış. Hepimiz aynıymışız ama suretlerimiz ve dillerimizle ayrıştırmışız gibi...

Kitabımı elime alıyor, yataklı vagonları geçerek restoran vagonuna ulaşıyorum. Restoran vagonu koyu bordo koltuklar ve eski İngiliz barlarını anımsatan masalarla döşenmiş. Birini seçip cam kenarına kurulum. Güneş gün boyu yeryüzünü aydınlatmaya devam ediyor. Bulutlarsa güneşe hizmet eder gibi yalnızca gün

batımında ortaya çıkıyor ve manzaranın güzelleşmesine yardımcı oluyor. Hız kesmeden yola devam eden tren, bazı ana duraklarda uzun molalar veriyor ve şehrin havasını solumanızı mümkün kılıyor, tabii -15 derecede ne kadar soluyabilirsiniz...

İkinci günün şafağında tren Irkutsk'a yanaşiyor ve tüm yolcuların kaçta hangi durakta ineceğini takip eden görevli, yanıma gelerek hatırlatma yapıyor. Yolculuk boyunca saat dilimi değiştirdiğimiz için telefon adapte olmakta zorlanabilir. Tren görevlileri bu konuda oldukça yardımsever.

Angara nehrinin kıyılarına tutunan Irkutsk, Baykal Gölü'ne ulaşmak için son basamak. Tüm hava koşullarında amansız bir şekilde yolları arşınlayan Buhanka model sevimli 4x4 minibüslerle yaptığımız altı saatlik yolculuk sonucunda nihai hedefe ulaşıyoruz. Minibüs son bir saattir donmuş göl üzerinde ilerliyor. Karadan göle geçiş anı unutulmaz: Bir mola veriyoruz gölün kıyısında. Karaya veda edip göle merhaba dememizi istedikleri bir mola... "Uçsuz bucaksız" kavramının ne demek olduğunu artık daha iyi biliyorum. Göl gökle bir olmuş, göz hizamızda kırık beyazdan başka bir renk görünmüyor. Gölün üzerinde arabayla sonsuzluğa doğru gidecek olma hissi hem ürktüyor hem de heyecanlandırıyor.

Tekrar minibüse doluyoruz ve son durağımız Olkhon adasına yola çıkıyoruz. Araç cam gibi yüzeyin üzerinde kayarak ilerliyor adeta. Cam gibi çünkü hiçbir pürüz yok, yalnızca donmuş suyun maviliği ve gündüzleri birkaç derece ısınıp geceleri soğuyan hava sebebiyle oluşan beyaz kırılmalar görünüyor. Bir süre sonra gölün üzerinde de bir trafik akışının olduğunu fark ediyorum. Hiçbir tabela, şerit ya da trafik ışığı olmasa da şoförün takip ettiği bir yol var. Karşıdan gelen araçla aramızda bir kilometreye yakın mesafenin olması da şerit aralıklarının genişliği hakkında ipucu veriyor.

ADADA

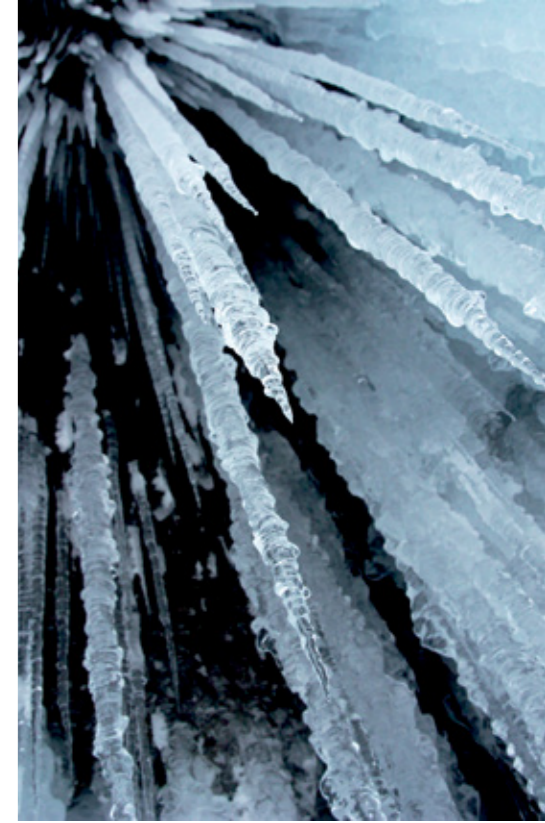
Baykal Gölü'nün en büyük adası Olkhon; yaşamın diğerlerine göre daha yoğun olduğu bir bölge. Tabii yoğunluk

BU SAYFADAYUKARIDAN AŞAĞIYA: Donmuş göl üzerinde kayak yapan gençler; Khuzir'de gün batımı.

BU SAYFADA SAAT YÖNÜNDE: Trans Sibiry Ekspres'den kış manzarası; Göl üzerindeki mağaralarda oluşan sarkıtlar; Khuzir köyünde minik bir ev.

dediğim, 1500'den az nüfuslu Khuzir köyü. Sokaklarında dolaşırken birilerine rastlamanın sıra dışı olduğu, küçük pencereci tek katlı, ahşap evlerin toprak yolda nizami bir şekilde dizildiği ufak bir yaşam alanı. Ada çok büyük ama başı çeken yerler ağaçlık alanlar, ormanlar, sarp kayalıklar ya da boş araziler.

Sibiry'a'nın kalbi Baykal ise, Baykal'ın kalbi Olkhon. Burası, tarihi ve sırlarıyla insanın ruhuna çağrı yapıyor. Asya'nın kutsal mekânlarından biri Şaman Kayası, anlatılanlara göre eski zamanlarda şaman törenleri ve kutsal ayinlere ev sahipliği yapmış. Hâlâ da şaman torunlarının bu geleneği sürdürdüğü söyleniyor. Şaman Kayası'nın önünde duruyorum; rüzgâr adanın gizemlerini kulağıma fısıldıyor. Onu dinleyerek adımlarımı yavaşça hızlandırıyor ve buradan uzaklaşıyorum, uzaklaştıkça görkemi artıyor. Ayaklarımın altında uzanan göle bakmak beni dünyanın hâkimi yapıyor. Donuk suyun altında oluşan şekillere anlam vermeye çalışıyorum. Katman katman, farklı boyutlarda ve bambaşka şekillerde tarifi zor oluşumlar... Bir anda, sessizliğe sert bir cevap geliyor; gözümün önündeki zeminde oluşan çatlak başını alıp gidiyor kayaya doğru...

Çok sıkı giyinmiş olsanız da, soğukta enerjinizi yüksek tutabilmek için sıklıkla yemek yemeniz gerekiyor. Gölde balık tutan bir Rus balıkçının ellerinden yiyeceğiniz öğle yemeği, burada yaşayabileceğiniz en güzel deneyimlerden. Ancak eldivenlerinizi çıkarmak zorundasınız! Yavaş yavaş his kaybı yaşamaya başlayacaksınız, teniniz gerilecek ve elleriniz soğuktan kıpkırmızı olacak. Yiyeceğiniz yemeğin ve gelene dek izlediklerinizin bu kadar zahmete değeceğine emin olabilirsiniz. Bir de yanınıza termos aldığınız, buzun üzerinde içeceğinizi sıcak çay gibisi yok.

Adanın etrafında dolaşmaya başlıyorum sonra. Daha neler göreceğimin merakı kalbimde hissettiğim mutlulukla harmanlanıyor. Bu kadar huzurlu olmuş muydum hayatım boyunca, bilmiyorum... Bu aylarda ada etrafında buzul mağaralarının kendini gösterdiğini duymuştum. İçerideki sarkıtların ne zaman yerçekimine yenik düşeceği belli olmaz diye bir çekincem olsa da kendimi bir mağaranın derinliklerinde buluyorum. Böylesine uçsuz bucaksız bir yerde bir mağaraya sığınmak, dünyada bir birey olarak aslında yalnız olduğumu; yaptığım tercihlerin de tek sahibinin ben olduğumu

gösteriyor. Bu düşünce beni güçlendiriyor ve mağarada etrafımı saran sarkıtların her birinin hayatıma dair bir anıya, kişiye, gelecekte beni bekleyenlere ait olduğunu varsayıyorum. Geçmişten almam gerekenleri alıp, geleceğe adım atar gibi ayrılıyorum oradan. ■

NASIL GİDİLİR?

Türk Hava Yolları ve Aeroflot Hava Yolları'nın tarifeli uçuşlarıyla İstanbul'dan Novosibirsk'e 6 saatte ulaşıyor. Novosibirsk Tren Garı'ndan hareketle yapacağınız Trans Sibiry Ekspres yolculuğu sonucunda Irkutsk'a varın. Irkutsk otogarından bineceğiniz küçük minibüslerle de son durak Baykal Gölü'ne ulaşın.

Rusya'da tam tamına 11 farklı zaman dilimi; ülkenin bir ucuyla diğer ucu arasında dokuz saat fark var ancak tüm ülke Moskova saatinde göre işliyor. Tren biletlerinizi alırken hem binış hem iniş saatlerinizin Moskova'ya göre hesaplandığını unutmayın.